

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt VI. Dissensio inter Oratores Caesaris & Legatos, de ijs omittendis quae ad Principes laicos pertinebant; & quo pacto composita. Legati à Pontifice secretam abeundi facultatem postulantes, si ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

1563.

CAPVT VI.

Dissensio inter Oratores Cæsaris & Legatos, de ijs omittendis quæ ad Principes laicos pertinebant; & quo pacto composita. Legati à Pontifice secretam abeundi facultatem postulantes, si quid accideret quo ad id adigerentur. Difficultas, an rata esset electio Ferdinandi in Regem Romanorum, & promptus Pontificis animus ad supplendos defectus, modò Rex certo quodam iureiurando se obstringeret, & legationem mitteret ad obedientiam profitendam. Maximiliani repugnantia, & rationes utrimque militantes. Varia agitata, & quo tandem exitu.

^a Cuncta constant ex dicta Cæsaris epist. 20. Aug. & ex altera, 29.

Antequam Ferdinandi litteræ, quas diximus, non modò exciperentur, sed scriberentur^a, exemplum reparatæ disciplinæ adeò reformatum fuerat, vt memorata iam monita parum illi aptarentur. Etenim tum vt illæ contraherentur, quò ante præstitutum Sessioni diem digeri possent, tum ob difficultates in ipsarum trutina deprehensas, ad ea solùm capita redactæ erant, in quibus ijdem Cæsariani facultatem ac decenciam agnoscebant. Supererant tamen duo articuli, Cæsari ponderosiores: alter de Principibus laicis, sed formâ magis moderatâ, quàm ad ipsum fuerat missus: alter, quo irrita reddebantur *iura patronatus* ex priuilegio. Oratores accepta mandata Lunensi aperuerunt; ipse verò censebat, nihil peculiariter obstandum duobus articulis dum proponerentur, ne ipsi viderentur libertatem Concilij perturbare; sed generatim respondendum, eos non probari: vbi verò ad firmandos articulos ventum esset, tunc pro viribus strenuè acerrimeque reluctandum. Verùm Cæsariani consilium non admittebant, vt pote futuris tumultibus grauidum. Cùm autem Quinque Ecclesiarum Episcopus ac Tonus ægri decumberent, solus Archiepiscopus Pragensis Legatos^b adijt, eosque docuit auersum Cæsaris animum, ne duo illa Decreta proponerentur. Ad hæc grauem animi inestitiam præ se ferens Moronus, vti Legatorum Princeps, respondit: Mirari se, Cæsarem, qui semper tam acre emendationis vniuersalis studium professus fuerat, velle tunc laicos Principes subtrahere. Cùm Præsides, antequam rem proponerent, explorare voluerant voluntatem Pontificis, non ipsorum modò, sed Ecclesiæ Principis, tunc exclamatum fuisse: cùm verò Pontifex se quasi spoliauerat eâ

^b Ex litteris 20. & 29. Aug. ad Cæsarem ab Oratoribus, & in duabus alijs Legatorum ad Borr. eodem die.

1563.¹
 prærogatiuâ , & concesserat Concilio potestatem cuncta conficiendi, se ne præmonito quidem, velle Cæsarem præscribere, ne de hoc illóve articulo ageretur; paratos esse Legatos potiùs facultatem abeundi petere à Pontifice, quàm adeò grauem indignitatem perpeti. Quare si Cæsariani, dum res proponeretur, suas contestationes objicerent, se sua diplomata executuros, Patresque dimissuros; quamquam, etiamsi vellent, haud futurum in ipsorum manu, Episcopos adducere ad ferendam de alijs articulis sententiam, illo, qui præcipuuserat, relicto. Lamentabiles esse ipsorum querelas, ob incommoda, quæ varijs in regnis tolerabant, non quidem in Cæsaris ditionibus, sed in aliorum Principum, quos nominauit. Affirmari, ab Episcopis seuerum mansionis Decretum fuisse frustra confectum, nisi tollerentur mansionis obices, ab eisdem Principibus iniecti; cum fieri non posset, vt illic residerent, vbi Pastorum lituus adeò vilesceret, vt ipsi Præsules se quasi pro famulis haberi à quouis minimo dynasta cognoscerent: si Cæsari hæc innotescerent, non retractum ab eo iri Concilium, sed incitatum, vt tantæ necessitati consulere: resciri, non esse id sponte profectum ab optimi Cæsaris mente, sed ab eorum instigatione, qui Apostolicam dumtaxat Sedem reformatam cupiebant, reliquis in veteri deformitate relictis. Has rationes obiecit Præsidium princeps Oratorum postulato: & post multam disceptationem ipse eiusque collegæ concluderunt, articulum illum deleri non posse.

2 Tunc Archiepiscopus reposuit: Se numquam sperasse, id ab ipsis statutum iri: in comperto esse, quàm modeste se gessisset Cæsar ad eam vsque diem, cunctis repositis in Legatis, etiam ijs, quæ suo iure exigere fas sibi fuisset: at verò fuisse ab alijs ea illis prolata, quæ ipse putabat sibi absque scelere ne narrantis quidem modo referre, & tamen his tam seuerè non fuisse responsum. De duobus illis articulis reformatis expendendam omnino esse deliberationem Cæsaris, cui supra reliquos compertum erat, quidnam Imperij salutis congrueret.

3 Sed iterum Legati: Vbi per eundem tabellarium duo illi articuli remitterentur eâ formâ quâ correcti fuerant (se quoque paratos ostenderant ad eos iterum corrigendos, dummodò non omnino prætermitterentur) sperare se, ab illo comprobatum iri. His acquieuit Archiepiscopus, sed noluit vt interim proponerentur. Et ita colloquium absolutum est; in quo Osius studij ardore, & indolis candore, præ reliquis collegis ostendit, necessariam à se ducci emendationem laicæ potestatis etiam in Germania, cuius res erat
 exper-

ae
 Crict.
 I .

1563. expertus; magisq̄ue Poloniæ, vbi natus erat, consuetudinem commendauit.

Oratores Ferdinandi mandatis constanter inhærebant, ad rem, si proponeretur, oppugnandam; & ad Cæsarem rescripserunt, Lunensẽm cum ipsis acturum: de Gallis nihil sibi polliceri, quippe durissimum quemcumque cibum deuoraturis, quò Lotharingus celeriter in Galliam remigraret.

In eiusmodi controuersia statu Legati sedulò litteras Romam miserunt ad Borromæum, per opportunitatem hominis, qui Delfino à secretis erat, & ab eo Romam mittebatur, & Tridento transibat: simulq̄ue institerunt, vt ipsi de voluntate Pontificis certiores fierent, ubi violentiam in eo paterentur, atque vt acciperent diploma, perfecturi quod minitati fuerant; videlicet, se abruptâ Synodo discessuros, vbi illam, suumq̄ue munus præpediri censerent, polliciti, id à se non nisi extremâ coactis necessitate peractum iri. Sed antequam nuntius in viam se daret, euentum colloquij cum Archiepiscopo per familiarem hominem nuntiarunt Drafcouizio, qui ex morbo decumbebat, & rem à collega rescuerat, fortasse quò eius animus tentaretur an acquiesceret. Respondit ille, Sibi mirum videri, eos qui paulò antè publicè dixerant, Pium Quartum, qui se pro summo Pontifice gerebat, reuerà summum Pontificem non esse, sed per simoniam electum, adeoque dignum qui deponeretur, consecutos fuisse, & consequi facilius quod ipsi postulabant, quàm Oratores Cæsaris, tam pij ac tam modesti. Rogari à se mone-rique Legatos, ne Cæsaris postulatis aduersarentur: nam etiamsi tacuisset ille, haud ipsis defuturos qui acerrimè contradicerent.

Moronus animaduertens Cæsarianos deiungi, adeoque deuinci non posse, Pragensẽm accersijt: & cum in ambobus æstus animorum partim colloquio, partim meditatione ac morâ deferbuisset, studuit vterque, id quod impetu exasperatum fuerat, suauitate lenire. Pragensis dixit, Cæsarem illi formæ reconcinnatæ minimè repugnaturum, vt qui ab altera offendebatur, quod ita sonabat, vt cuncta Decreta Conuentuum Germanicorum in rebus Ecclesiasticis abijcere videretur; sed oportere habitam ab ipsis de Cæsare rationem ostentari, expectato eius responso, breuì aduenturo. Ex altera parte præteritam acrimoniam excusauit Moronus; & quò palàm fieret Pragensi, quàm addictus Cæsari idem esset, acceptâ silentij fide legendum illi obtulit id quod Pius scribebat, quò facilius Romanorum Rex confirmaretur. Hic verò par est vt aliquanto remotiùs regrediar, quò rem exponam, argumentum plurimi

rimi sermonis laborisq̄ue id temporis, & quæ non parum connexa fuit cum viris ac negotijs Concilij, præfertim cum Suavis haud cesset eam rem sui carbonis ductibus depingere, quantum sibi valeat ad Sedis Apostolicæ dignitatem ac famam denigrandam.

6 Fuerat ea res commissa inter alias Morono, dum legatione fungebatur Oeniponti, vbi opportunitatem nactus esset: controuersia in hoc versabatur. Aduersus electionem Maximiliani plurima connumerabantur vitia, ac potissimè, quòd duo solùm Septemviri illi consenserant, quoniam reliqui tres hæresim sectabantur, & Coloniensis Archiepiscopus nondum fuerat confirmatus. Præterea, Pontifex ^d non admittebat potestatem in Septemviris absque suo consensu destinandi successorem Cæsari adhuc viuenti, sed solùm subrogandi iam defuncto, seu concedendi adiutorem viuenti, donec ipse diem obeat: atque huiusmodi adiutorem esse re ipsa Regem Romanorum ante Pontificiam confirmationem, multoque validius id tunc militare, quando ipsius parens coronam è Pontificis manu non acceperat. Ac denique obiectabatur, coronam argenteam à Maximiliano fuisse susceptam Francofurti, & non Aquisgrani, secundùm Caroli Magni constitutionem, à successoribus perpetuò custoditam: tamen significauerat Pontifex Morono, haud difficilem se præbiturum ad defectus supplendos, dummodò Maximilianus Catholicorum parti omnino adhæreret.

7 Sed quoniam Regis absentia omnem opportunitatem ademerat Legato Oeniponti ad rem transigendam, postea Delfinus Pontificem monuit, in rem non esse, negotium sic in ancipiti deserere cum acerbo Ferdinandi ac filij sensu; qui repugnantiam in eo Sedis Apostolicæ conspicati, illam tamquam propitiã ac fauentem ipsorum amplitudini aspicere non possent. Quare Pontifex animum flexerat ad electionem confirmandam, vbi Maximilianus postularet vt illius defectibus suppleretur, & iusiurandum ederet pro Fide ac Sede Apostolica, ex scripto illi tradito, pro eo ac vtriusq̄ Cæsares iurauerant: & Oratorem ad exhibendam obedientiam Romam mitteret, de more aliorum Principum, & sicuti Ferdinandus eius parens egerat.

8 His quæ Pontifex postulabat difficilem præ se tulerat animum Maximilianus, etiam ex Ferdinandi sensu. Recusabat confirmationem petere, nisi ea ostenderetur petita à decessoribus, inter quorum electiones aliquam fuisse pluribus quàm suam vitijs affectam. Iusiurando quæsito à Pontifice opponebat, vsurpatum illud non esse; idcirco Cæsaris Orator de se aliud protulerat, quod vsurpatur

Pars III.

M m m m

tur

1563.

c Litteræ ar-
canis notis
Borromæi ad
Moronum
24. Martij
1563.
d Cuncta ex-
tant in longa
epistola Bor-
rom. ad Del-
phinum Nunt.
8. Iulij 1563

e In epist.
Delfini ad
Borromæum
4. Maij 1563
cum in Ger-
mania diffi-
cultas erat in
exicipiendo
diplomate
Cõfirmatio-
nis; at summa
suarum lite-
rarum est in
cõmentarijs
Barberinorũ.

ae
Trid.
I.

1563.

tur cūm Cæsar à Pontifice coronam accipit, in quo se obstringit ad Fidem Catholicam tuendam. Sed hoc existimatum fuerat præfenti negotio non congruere; illi tamen Pontifex acquiesceret, dummodo verbo aliquo adiecto, & amplius litteris à Maximiliano ad Pontificem scriptis, ille declararet, nomine Catholicæ Fidei, à se in eo iureiurando promissæ, intelligi fidem illam, quam Romani Pontifices profitebantur: quæ declaratio (aiebat Pontifex) vim habuisset ad serenandos Cardinalium animos, qui consensuri erant solemnī declarationi, quā Maximilianus Romanorum Rex agnosceretur, nondum omni rerum præteritarum umbrā purgatos. Nec minū obedientiæ exhibendæ repugnabat Maximilianus, opponens, id à patruo suo Carolo Quinto, & ab auo Maximiliano peractum non liquere: & quamquam patris Orator in eo consensisset, actum id ab illo extra limites mandatorum; & quia Tridentinus ac Moronus Cardinalis ad hoc illum impulerant, polliciti se ostensuros, idem à memoratis Cæsaribus usurpatum fuisse, quod legitime non probabatur. Quapropter nisi tunc rem excusasset apud Cæsarem recta Oratoris mens, hic penam exoluisset.

Contra verò pro Pontifice afferebatur: Quamquam siue ob recentem Romæ direptionem, siue ob socordiam in tabulis custodiendis, non reperirentur iuramenta, & obedientia, à Maximiliano I. & à Carolo V. præstita; tamen id actum esse credendum. De iuramento haberi formulam in Canone, *Tibi Domino*. distinct. 97. quæ formula postea variata fuerat, sed semper usitata à Cæsaribus electis, per amplissima verba, prout eam Pontifices postularant, sicuti constabat ex summario Othonis Quarti, Frederici II. Guilhelmi, Rudolphi, Alberti I. Henrici VII. & Caroli V. Quod verò ad obedientiam spectabat, præsumi non solum exhibitam illam fuisse à præteritis Imperatoribus, ex cunctorum Regum Principumque Christianorum exemplo, sed scriptum reperiri, Carolum V. eam fuisse pollicitum disertis verbis: & recenter oblatam à Federico, legitur in Oratione per typos edita ab Ænea Siluio Picolomineo, qui postea Summus Pontifex Pius II. dictus est. Præterea de Maximiliano I. referri ab antiquo Cæremoniarum libro, *ab eo fuisse præstitam obedientiam*. Vbi Rex nec Pontificiam confirmationem vellet accipere, nec exhibere Pontifici obsequia consueta debita, & nihil sibi noxia, satius censeret, ne offensionis causæ augerentur, in eodem rerum statu vtrimque persisti, donec maior à Deo latus affulgeret de eo quod expediret.

Quid.

10 Quidquid narratum est, scribebatur à Borromæo in quibusdam documentis, tam prudenter digestis, ut si quo infortunio elaberentur, aut necesse foret Nuntio ea in Cæsaris manu per unum aut alterum diem relinquere, & ille sibi exemplum exscriberet, possent ob oculos Maximiliani absque offensione obuersari. Sed præterea significabatur per arcanas notas Nuntio, ut ipse Cæsari in memoriam reuocaret suspiciones de filio conceptas, tum quia hæreticum concionatorem à se depellere noluerat, tum ob alia maioris momenti ab illo gesta; adeò ut ipse Cæsar sæpè conquestus de eo fuerit cum Pontifice, per litteras suâ manu conscriptas, ostendens, in sua potestate non esse rebus consulere. Hinc moueri Pontificem & Purpuratos Patres, ne satis haberent vniuersalem quandam declarationem, quâ polliceretur Rex conseruationem Catholicæ Religionis, sicuti loquebatur iusiurandum oblatum ab Oratore; sed ut poscerent voces immunes ab interpretationum varietate, & declarantes, quid ipse nomine Catholicæ Religionis intelligeret. Porro, quò altiorem euehebatur ad gradum in Christiana Republica, eò securiorem fidem habendam esse, quòd ab ipso ad Christi gloriam esset administrandus; aliter Pontificem ne tria quidem suffragia, in Senatu Maximiliano propitia, sibi polliceri posse.

11 Delfinus, quamquam his rationibus instructus, insuperabilem offendit duritiem in Maximiliano, in Ferdinando, & in Consiliarijs, profectam, ut ipse scripsit, non ex repugnantia Sedis Apostolicæ, celsissimo quoque modo honorandæ, sed ex quadam ratione admodum speciosa, & in hisce rebus præualida, præsertim apud Germanos, ne videlicet variaretur id quod consuetum est, cui soli ad se tuendum apologiâ opus non est. Vetera iuramentorum exempla, quæ adducebantur, varia esse & abolita, & fortasse accommodata illius temporis Cæsaribus, à quibus par erat ut Apostolica Sedes exigeret huiusmodi cautiones, ob ea quæ sæpè illis infestantibus tolerabat; non tamen illis, qui tunc erant, veris nimirum ipsius defensoribus, eique addictis, iusiurandum illud Canonis, *Tibi Domino*, fuisse in usu, cum Cæsar coronam suscepturus Romanum territorium ingrediebatur, adeoque præsentibus conditionibus haud aptari: & fortasse illi iuriurando aliud consuetudine successisse, quod Reges Romanorum habebant in prima corona accipiendâ, & quod re ipsa protulerat Maximilianus Francofurti solemniter, & in conspectu tot potentissimorum Protestantium, qui prius illum euexerant, & tunc fremebant. de quo

M m m 2

infra.

æ
 Crict.
 I .

1563.

infra. Memoriam non extare huiusmodi recentis iuramenti, antequam Reges Romanorum secundum *Bullam auream* eligerentur. Illud verò longè maioris æstimationis esse, quippe habitum in tam celebri Germaniæ concursu, quàm quidquid ageretur in Varicino Senatu: Recentius Caroli IV. quod afferebatur, non videri plurimi faciendum: cùm enim ille Princeps electus fuisset eo tempore quo Ludouicus Bauarus regnabat, mirum non esse, indutum illum fuisse ad quamcumque legem à Romano Pontifice accipiendam, vt ab eo fieri solet, qui non nisi nomine Principatum obtinet, & alienà indiget ope ad reipsa possidendum. Ab Oratore arbitrato suo, non suorum Principum mandato illud aliud iusiurandum oblatum fuisse, quod habebatur à Cæsare iam regnante, cùm à Pontifice coronam accipiebat, & valde indecoram videri confusionem rituum officiorumque in huiusmodi actionibus, quæ adeò variabant, abiectis cæremonijs diutius vsurpatis. Si talia iuramenta secundum illorum veterum tenorem, quæ Pontifex adducebat, reuerà fuissent habita siue à Carolo V. siue à Maximiliano I. non esse credibilem tabularum illarum iacturam in Urbis direptione, vt pote quæ conseruari soleant à Romanis Pontificibus in Arce Ælia, quò Clemens VII. & se & pretiosissima quæque receperat. Et sanè post direptionem & memoratas iacturas, accidisse electionem Regis Romanorum in Ferdinando Cæsare, tunc regnante; nec apparere, huiusmodi iusiurandum ab illo editum.

Eandem ab vsu comprobationem postulabant, vt assentirentur petitiæ obedientiæ, ab Oratore nomine Regis exhibendæ. Quod de ipsa aliàs exhibita proferebatur, eandem exceptionem habere, pro iureiurando adductam. Orationem Æneæ Siluij satis rei probandæ non esse; auctor enim eo fuerat ingenio, & vitâ tam diuturnâ post eius recitationem, vt ipsam multis in partibus pro more scriptorum mutare potuisset. Neque rem satis ostendi à vetere Cæremoniæ libro, quippe qui disertâ verba à Maximiliani I. Oratore dicta non ponebat, sed sententiam; adeoque dubitari posse, expostam fuisse tamquam obedientiam, significationem illam obsequij, quæ certum hoc vocabulum non contineret. Nec Maximilianum obsistere facultati, quam assumerent Pontificij, similis interpretationis in posterum vsurpandæ, dummodò ipsum non obstringerent ad eam formam exercendam, cuius vsum non cernebat apud suos proximos decessores, excepto parente, cuius Orator id egerat absque sui Principis mandato, & nixus conditionibus positus pro certis, sed postea haud veris repertis.

Hæc

12 Hæc erant Cæsarianorum responsa: sed temperamentum, ad quod postremò Pontifex confugiebat, vbi difficultas in Maximiliano peristeret, vt nimirum vterque quiesceret, omisâ eius rei tractatione, ne contentiones adeoque acrimoniæ multiplicarentur in Germania, neque Cæsaris, neque Sedis Apostolicæ studiofis vlllo pacto probabatur. Alteri parum firmum in capite Maximiliani diadema censebant, nisi illud stabiliuisset manus Pontificis, cuius auctoritas tanti sit à cunctis Catholicis, ac præcipuè à tribus Septemuiris Ecclesiasticis, & à tam multis Præsulibus, in Germania præpotentibus. Alteri perpendebant, hoc litigio vti posse Pontificatus hostes, validâ quasi machinâ ad Regis animum concutiendum, & ab illius studio amouendum, qui regiam ipsius potestatem haud legitimam agnoscebat; pro eo ac mos hominum est, auctoritatis plurimum tribuere sua comprobantibus, minimum sua improbantibus. Atque in hac sententia erat præsertim Delsinus, à quo missus fuit ad Pontificem Fata, qui sibi erat à Secretis eo tempore de quo loquimur, sua deferens consilia, complurimûque Catholicorum, religione ac prudentiâ præstantium, & Maximiliani promissa; quæ huiusmodi erant.

13 Vt Romam mitteretur exemplum authenticum iurisiurandi à se præstiti Francofurti, in quo habebatur hæc interrogatio, quâ illum Archiepiscopus diadema imponens percontabatur: *Vin sanctissimo in Christo Patri ac Domino Domino Romano Pontifici, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ debitam subiectionem ac fidem reuerenter offerre?* Rex verò responderat, *Volo*, ad hæc & alia à se promissa obstringens se iureiurando super Euangeliorum libro. Prætereà deferret Orator ad Pontificem in cubiculo epistolam Maximiliani, quâ se obstringeret ad exhibendum illi omne officium, omnemque professionem obsequij, quæ quouis tempore reperiretur exhibita ab eius decessoribus, aut à parente Ferdinando, aut à patruo Carolo V. Vt idem Orator diceret in Senatu verba reuerentiam plurimam sonantia: vt ibi legeret epistolam Regis ad Pontificem, quæ tamen non contineret vocabulum obedientiæ, multum tamen obsequij subiectionisque depromeret. Hæc deferebat Fata. Moronus verò per suas litteras auctor erat Pontifici mitiorum sensuum, sperans, quemadmodum Maximilianus animum auerterat ab aliqua propensione, quam primis annis ostenderat, ad nouas doctrinas; ita amanter habitum à Sede Apostolica, suorum maiorum obsequium imitaturum, ac re ipsa experturum, per ea maiestatem non abijci, sed sustineri. Quod Moroni consilium quamquam

M m m m 3

Pon-

f 30. Noueb.
1563. in Bi-
bliotheca
Barberinorū.

1563.

g Litteræ
Borrom. ad
Moronum
4 Septembris
1563.

Pontifex à se agnosci fateretur vt à sincerissimo studio profectum, tamen respondit, id sibi durum videri; sed à se; quantum poterat, concoctum iri, demandatâ interim eidem curâ, vt cum collegis rem perpenderet, & cuncti ad se scriberent quid ipsi sentirent.

h Litteræ
Borrom. ad
Delfinum
19. & 28. Se
ptemb. 1563
cum notis
Pontificis.

Iam verò post longam meditationem impensam à Legatis & à 14 Pontifice, huius nomine ^h ad Nuntium responsum est: Si ab initio fuisset missum ad Pontificem iusiurandum à Rege habitum Francofurti, tot in eo controuersias haud excîtum iri; sed aduenisse Regis nomine Ioannem Manriquium cum epistola valde ieiuna ad fidem illi conciliandam, in qua ne ipsius quidem missionis finis exponebatur. In reliquum studiosissima voluntas gratificandi illis Principibus ostensa est, atque ad id varia proposita; præsertim verò vt Rex obedientiam exhiberet ex titulo Bohemiæ & Hungariæ, ac reliquæ hereditariæ ditionis, quam obedientiam exhibuerat Iulio III. Maximilianus I. ex persona & tamquam tutor Philippi filij, & quæ continebatur in conuentionibus Barcinonenfibus inter Clementem VII. & Carolum V. qui spondebat, exhibiturum se obedientiam pro cunctis suis regnis ac ditionibus hereditarijs; & cum eo communis consuetudo omnium Christianorum Principum consonabat. Sed post hæc proposita, Pius, propter Ecclesiæ bonum, antefereus Austriacorum gratificationem, & coniunctionem integram & apertam inter ipsos & Apostolicam Sedem, litigio vocabulorum potiùs quàm rerum, ad calcem cuiusdam epistolæ, ad Nuntium à Borromæo scriptæ de hoc negotio ⁱ, apposuit suo chirographo hæc verba: *Volumus tandem, vt ipsum Cesarem arbitrum huiusce rei constituas, gnari, eum suâ pietate ac studio in hanc sacrosanctam Sedem, nostramq; Catholicam Religionem, ita negotio prospecturum, vt os occludere nobis liceat malignis, parumq; ipsi beneuolis. Compertum est Cesari, voluisse nos semper res Serenissimi Regis sui nostriq; Filij charissimi inter nos agitare, idem nunc volumus, ac semper præstabimus, cunctis commisis ac repositis in prudentia, pietate ac Religione Cesaris, cui scimus Serenissimum Regem eius filium adhesurum, cumq; omnino probitate suâ imitaturum, atque hæc pauca verba volumus vt Cesari legas, perinde ac si ad ipsum scripta fuissent.*

i 28. Septembris 1563.

k Cuncta extant in Actis Consistorialibus.

Et ne lectorem pernoscendi exitus auidum relinquamus, nonis ^l Februarijs ^k anni subsecuti in Vaticano Senatu recitatae sunt litteræ latinæ Maximiliani ad Pontificem, huius sententiæ: *Beatissime in Christo Pater, Domine, Domine Reuerendissime, post demissam commendationem, & continuum incrementum mee filij obseruantie, mitto ad sanctitatem tuam Georgium Comitem Elfestain, qui pro meorum decessorum* mort

more à te reuenter petat, ut ea peragas, & concedas post meam electionem in Regem Romanorum, quæ sanctissimi Romani Pontifices agere & concedere consueverunt. Itaque dum ego profiteor præstari à me Sanctitati tuæ, & sanctæ Apostolicæ Sedi, nunc & in posterum, quidquid reperietur fuisse præstitum à maioribus meis, ac præcipue à diuis Maximiliano, & Carolo V. atque à Serenissimo Ferdinando, Domino ac parente meo, non dubito, à Sanctitate sua vicissim declaratum iri in præsentia beneuolam erga me propensionem suam. Me quidem semper reperies in officio obseruantissimum sanctitatis tuæ, sanctæq; Sedis Apostolicæ, cui Deus immortalis prospera cuncta concedat. Subinde Pontifex ex consilio consensuque Cardinalium electionem, de qua diximus, confirmauit, supplens defectus iam narratos, & in eo actu distinctè numeratos. Postea verò decretum est, ut in sequenti Senatu, qui post biduum habitus est¹, exciperetur Orator Maximiliani tamquam Regis Romanorum Orator. Is verò delatis litteris fidem conciliantibus, consuetam orationem fecit, pollicitus in ea *amorem, reuerentiam, obseruantiam & obsequium*: quæ postrema vox latinè sonare potest *obedientiam*; sed hac voce vsus non est.

- 16 Cuiusque rerum gestarum conscio, narrationem Suavis legenti super hoc negotio, licebit cognoscere, quot erroribus & calumnijs illa scateat, & quantâ rationis penuriâ Pontificem ipse derideat; aut quasi antea is postularit obsequia, quæ ipsi minimè deberentur; aut quasi postea exercuerit iurisdictionis ac prærogatiuæ actus, qui postulatis minimè consonarent. Verùm quisquis eum deridet, quem potentiæ, sapientiæ, & sanctitatis humanæ fastigia venerantur, non supra reliquos hic certè sapit; sed similis est mente captis, qui timoris quidem, non reuerentiæ capaces sunt: cum timor sit affectio belluis communis, & excita à phantasia; reuerentia verò proprius hominis affectus, & à ratione procreatus. Sed ad nostra tempora successusque reuertamur.

CAPVT